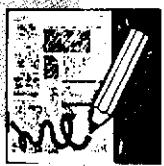

آموزش

خبر و تهیه خبر

رالف. نگرین

ترجمه: فرانک پیروزفر

هر روزنامه‌ای که به دست ما می‌رسد، حاصل یک سری انتخابهای است. این انتخابها به مواردی چون: «چه موضوعاتی چاپ خواهد شد؟ این موضوعات در چه وضعی و موقعیتی چاپ خواهد شد؟ چه فاصله‌ای حجمی (صفحه - ستون) را هر

صاحب رسانه به حساب می‌آید. زیرا در صورتی که روزنامه‌ها به فروش نرودند و شبکه‌های تلویزیونی هم بیننده نداشته باشند، قادر به ادامه حیات نخواهند بود.

با توجه به تمامی مسائلی که در بالا گفته شد، مشکل می‌توان به این سؤال‌ها که «خبر چیست؟ چه کسی اخبار را کنترل می‌کند، یا اینکه چه کسی اخبار را می‌سازد؟» به شکل ساده پاسخ داد. به قول «هربرت گاتر»، اخبار اطلاعاتی هستند که از طریق خبرنگاران-کسانی که هم کارمند سازمانهای بیرون‌کراتیک تجاری هستند و هم اعضای یک حرفه- آنها را از منابع می‌گیرند و به شنوندگان، بیننده‌گان و خوانندگان می‌رسانند. خبرنگاران این اطلاعات را مناسب با [سلایق و علایق] خوانندگان خلاصه و تصفیه می‌کنند و یا تغییر می‌دهند.

گولدنینگ و میدلتون نیز مطالعات پیچیده‌ای را در زمینه اخبار انجام داده‌اند، هم از دیدگاه «بیوگرافی»- که در آن فرد عنصر مهمی در تعیین نوع خبر است- و هم از دیدگاه «سازمانی»- که معتقد است خبرنگاران در هنگام تعیین ماهیت خبر، با دخالت‌های صاحبان رسانه‌ها و سازمانها مواجهند. این مطالعات، در نهایت منجر به شکل‌گیری دیدگاه «ایدئولوژیکی» شده است. این دیدگاه، با عناصری از دو دیدگاه قبلی ترکیب می‌شود، اما از آنها فراتر می‌رود، زیرا این دو دیدگاه را تنها در ارتباط با ماشین پیچیده‌ای مشاهده می‌کنند که ارزش‌های حاکم بر جامعه انگلستان را شکل داده و به رسانه‌های خبری اجازه پخش می‌دهد.

گولدنینگ و میدلتون در تحقیقات خود به دو عامل «ارزش‌های حاکم در جامعه» و «محتوای گسترده اجتماعی تهیه خبر» توجه کرده‌اند و در نتیجه، به راههایی تأکید می‌ورزند که در آنها، بررسیهای ایدئولوژیکی، دیدگاههای مورد قبول، و فرضیات پرامون سرشت جامعه انگلستان در روند تهیه خبر تأثیرگذار بوده و دخالت دارند.

یک تجزیه و تحلیل دقیق باید شرایط اجتماعی را که در آن اخبار تهیه می‌شوند، مورد توجه قرار دهد. اخبار در سازمانهای عظیمی تهیه می‌شوند که دارای سلسه مراتب شغلی هستند و از نظر تکنیکی، پیچیده و بسیار پیشرفته و در ضمن سود آورند (به جز بسیاری). خبرنگاران، بخشی از چنین سازمانهایی هستند و کار آنها انعکاسی خواهد بود از نیازهای «شغلی» شان، به همراه نیازهای خاص سازمانهایشان، و یا بهتر بگوییم در جهت حمایت و پشتیبانی از این نیازها. در حقیقت، نیازهای سیاسی و اقتصادی رسانه‌ها- که عبارتند از نیاز به ادامه زندگی، رساندن سود به حداکثر، افزایش فروش، افزایش درآمدهای حاصله از تبلیغات و حفظ یک خط سیاسی، زمینه حیاتی و بسیار مهمی در مطالعه تهیه و تولید تمامی اخبار رسانه‌ای است.

سازمانهای خبری نظیر دیگر سازمانها، تسهیلات و تواناییهای مالی محدودی دارند و این مسئله، تأثیرات گسترده‌ای بر کارایی و قابلیت آنها در ارائه کار بهتر می‌گذارد. این امر، نه تنها تعداد خبرنگاران یک سازمان خبری را تعیین می‌کند، بلکه تعیین کننده نوع خبر نیز هست. گذشته از تمام اینها، مسائل مورد علاقه و توجه بیننده‌گان و شنوندگان تلویزیون و رادیو یا خوانندگان روزنامه‌ها، در هنگام تهیه و تولید خبر مهمترین عنصر برای خبرنگار، سردبیر، مدیر چاپ، مدیر تبلیغات و

کدام به خود اختصاص خواهد داد؟ به هر یک چقدر اهمیت داده خواهد شد؟ ربط دارند. در این محدوده، هیچ گونه استاندارد و معیار عینی وجود ندارد، هر آنچه که هست، قراردادی است.

● مقدمه

• مطالعه اخبار، توجه را به یکی از

● والتر لیپمن: «خبر» و «حقیقت» یکی نیستند. وظیفه خبر این است

که حادثه‌ای را مطرح کرده و

سرزبانها بیندازد، حال آنکه وظیفه «حقیقت» این است که واقعیات

پنهانی و نامعلوم را روشن کرده تا بشر بر اساس آن عمل کند.

تکرار یک رویداد با فراگیر بودن یک رسانه خبری هماهنگی بیشتری داشته باشد، احتمال بیشتری می‌رود که رسانه خبری مزبور، آن رویداد را به عنوان خبر ثبت کند. ۲. میدان و وسعت خبر- قبل از آنکه حادثه‌ای اهمیت پیدا کند، باید به یک سطح معینی از شدت و حدت خود برسد.

۳. ابهام- هر قدر یک حادثه کمتر مبهم باشد، احتمالاً توجه بیشتری به آن می‌شود.

۴. معنی داری و رسانندگی- حوادثی که از نظر فرهنگی مناسب و مربوط تشخیص داده می‌شوند، خبر سازتر هستند.

۵. هماهنگی و همصدایی- حوادثی که بیشتر انتظار وقوع آنها می‌رود و بیشتر مورد توجهند، احتمال «خبر شدن» آنها بیشتر است.

۶. یک حادثه نباید فقط «دارای محتوی» و «همانگ» باشد، بلکه باید «غیرمنتظر» هم باشد.

۷. همین که رویدادی به عنوان خبر تعیین شد، همچنان یک خبر باقی خواهد ماند، حتی اگر وسعت دامنه خبر آن کاهش یابد.

۸. تنظیم خبر- برای ایجاد نوعی توازن در اجزای واقعه خبری، باید مطالب را تنظیم کرد.

علاوه بر این ۸ عامل، چهار عامل فرهنگی دیگر نیز اهمیت دارند: هر قدر یک حادثه به «ملتهاي برگريده» و «نخبگان» ربط بیشتری داشته، و «شخصي تر» و «منفي تر» باشد، احتمال خبر شدن آن بیشتر خواهد بود. علی‌رغم انتقادهایی که به این تحلیل شده، به ویژه با آنکه این تحقیق روی بحرانهای خارجی صورت گرفته است، اما در مطالعات جدیدتر توجه بیشتری به دوازده انتخاب گالتونگ و روز می‌شود. برای مثال، در مورد تلویزیون، در تحقیقات

یک روش متداول، و روال جاری در برخورد با این حوادث و اطلاعات بی‌کران، هیچ سازمان خبری نمی‌تواند درست عمل کند.

تفاضل و درخواست برای چاپ بولتهای خبری رادیو و تلویزیونی چنان زیاد و بسیار است، که لزوم ایجاد یک روش متداول برای اداره جریان ممتد اطلاعات، احساس می‌شود. اما اگر نیاز برای شکل گرفتن یک روال منظم تولید، به لزوم ایجاد روش‌های متداول و جاری متهی می‌گردد، عوامل انتخاب اخبار، کدامند؟ چرا بعضی حوادث «مهمنتر»، «با ارزشتر» و یا «پرمحتوار» از بقیه هستند. و بالاخره به چه چیزی خبر اطلاق می‌شود؟

والتر لیپمن می‌گوید: «اخبار، انعکاس

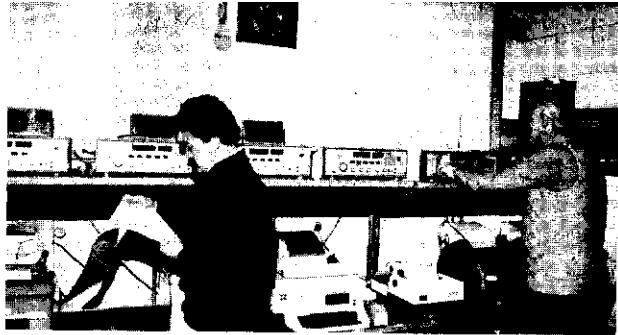
موقعیتهای اجتماعی نیستند، بلکه گزارش جنبه‌های مطرح شده در جامعه‌اند. اخبار، به مسائلی می‌پردازند که فوری و تازه، و الزاماً پیچیده و مبهم باشند». در ضمن، وی معتقد است که «خبر» و «حقیقت» یکی نیستند. وظیفه خبر این است که حادثه‌ای را که مطرح کرده و سرزبانها بیندازد، حال آنکه وظیفه «حقیقت» این است که واقعیات پنهان و نامعلوم را روشن کرده، آنها را به هم ربط داده و تصویری از «واقعیت» به دست دهد که بشر بر اساس آن عمل کند. «گالتونگ» و «روز» در تلاش برای تعیین اینکه رسانه‌های خبری احتمالاً چه حوادثی را انتخاب می‌کنند و چه حوادثی بیشتر مورد توجهند، پوشش خبری روزنامه‌های نروزی را پیرامون سه بحران خارجی تجزیه و تحلیل کردند. آنها پس از بررسی، به این نتیجه رسیدند که ۸ عامل عده و ۴ عامل فرهنگی، در انتخاب مطالب خبری روزنامه‌ها تصمیم گیرنده‌اند. این عوامل عبارتند از:

۱. تکرار و کثرت وقوع- هرچه میزان

نکته‌ای که در این رابطه وجود دارد، این است که خبرنگاران برای قابل درک کردن یک حادثه برای خوانندگان خود، باید یک دسته فرضیات خاصی پیرامون جامعه خود و چگونگی حرکت آن داشته باشند. برای مثال، در یک سطح بسیار کلی، اگر امر ارتباط میان انسانها را در نظر بگیریم، نیاز به یک زیان مشترک را برای این ارتباط احساس می‌کنیم. حال اگر همین امر را بخواهیم در سطحی پیچیده‌تر و خاکستر، یعنی امر ارتباط جمعی، مورد توجه قرار دهیم، در می‌یابیم که صاحبان مشاغل رسانه‌ای، فرض را بر این می‌گیرند و یا نیاز به یک چنین تصوری را احساس می‌کنند که جامعه، در مجموع، تا حدودی بر پایه یک طبقه‌بندی واحد پیرامون واقعیت اجتماعی استوار است. زیرا در غیر این صورت، ما قادر نیستیم به یک دنیای منسجم معنا و مفهوم بپخشیم. بنابراین، از دید دست اندک‌کاران رسانه‌ها، جامعه بشری از یک «اتفاق نظر» برخوردار است و به عبارت دیگر، براساس یک «ایده‌ کلی و هماهنگ» به حرکت خود ادامه می‌دهد. و این نظریه است که آنچه را که خبرنگاران می‌نویسند و معانی اجتماعی را که آنها به حوادث می‌دهند، قوام می‌بخشد. بنابراین، جای تعجب نیست اگر استوارت هال ارزشهای خبری را بر پایه دانستنیهای استنباط شده پیرامون بینندگان، مفروضات استنباط شده پیرامون جامعه و یک ایدئولوژی و قوانین حرفه‌ای قرار می‌دهد.

● چه چیزی خبر محسوب می‌شود؟

در هر دقيقه از روز، اتفاقات بی‌شماری در جهان روی می‌دهد. رسانه‌های خبری از میان این حوادث، تعدادی را انتخاب کرده و به عنوان خبر ارائه می‌دهند. و بدون وجود

خبری رادیو و تلویزیونی هم در زمانهای منظمی پخش می‌گردد، در نتیجه، تهیه خبر یک امر پیوسته و دائمی است و باید خبرها سازماندهی، منظم و پشت هم ردیف شوند. در نتیجه، سازمان خبری باید روشنی انتخاب کند که براساس آن بتواند از میان مطالب بسیار زیاد، تنها، آن مقدار معین و مناسبی از رویدادها را برگزیند که مناسب با فضای زمان ثابت در نظر گرفته شده در روزنامه یا تلویزیون باشد. اهمیت بررسیهایی را که مورد سازماندهی و تشکیلات سازمانی صورت گرفته، می‌توان در چهار جنبه‌ای که پیرامون تهیه خبر در ذیل آورده شده، مشاهده کرد:

۱. سازمانهای خبری دارای تشکیلات اداری و سلسله مراتب طبقاتی منظمی هستند که از طریق آن به جریانهای خبری سر و سامان می‌دهند. روزنامه‌ها و سازمانهای خبری رادیو و تلویزیونی برای کنترل اخبار و به نظم در آوردن آنها، سیستمی پیچیده و کارآمد دارند که از طریق آن، میزان اخبار «مورد لزوم» تعیین می‌شود.
۲. برای نظام بخشیدن به جریان اخبار و استفاده کافی از قدرت کارکنان سازمانهای خبری، خبرنگاران در مراکز و سازمانهای گوناگون (مثل مجلس، دادگاهها و کلانتریها) مستقر می‌شوند و اخبار مختلف را به طور منظم از این مراکز جمع‌آوری می‌کنند. و بدین ترتیب، هر روز اخبار و اطلاعات بسیاری از حوادث در اطاق اخبار جمع‌آوری می‌شود. وجود این اطاق اخبار و جمع‌آوری اطلاعات، به طور مستمر و روزانه، به ویژه برای تلویزیون بسیار ثمریبخش است. نیازهای تکنیکی تلویزیون، این دستگاه را در هنگام جمع‌آوری اطلاعات، در مقایسه با مطبوعات در وضعیت دشوارتری قرار می‌دهد و یکی از

دست می‌دهند، راهگشای خبرنگاران و علم خبرنگاری است.

به عمل آمده، عناصر «جذابیت»، «سرگرمی» و «نمایش» را به ۱۲ مورد قبل اضافه می‌کنند.

جای تعجب ندارد اگر برسیهای بصری (تحقیقاتی که در مورد تلویزیون صورت می‌گیرد)، با قیاسهایی که خبرنگاران روزنامه‌ها انتخاب کرده‌اند، یکی نیست. آلاسترهترینگتون سر دبیر سابق روزنامه گاردین، در لیست شاخصهای خود، حوادث اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و حوادث «مهمن» بشری را در رأس قرار داده و سپس به موارد زیر پرداخته است:

● نمایش - هیجان، حرکت و ... در یک حادثه

● شکفتی - غیرمنتظره بودن و تازگی یک حادثه

● شخصیتها - شخصیتهای سیاسی، سلطنتی و سینمایی

● سکس - حوادث جنایی و رسواییها

● تعداد

در تحقیقی که هترینگتون انجام داده، درک وی از واژه «اهمیت» بسیار جالب است، چرا که براساس این واژه، اخباری ارزش پیدا می‌کنند که در داخل زندگی سیاسی انگلیسیها قرار نگیرند. در ابتدا وی به اخباری «اهمیت» می‌دهد که بر صلح جهانی، خوشبختی و راحتی مردم انگلستان و مردم جهان تأثیر بگذارد. دوم آنکه، وی عقیده دارد «مهترین تصور» یک خبرنگار این است که ما در یک اجتماع لیبرال دموکرات زندگی می‌کنیم و مایلیم ادامه و هماهنگی در آن را تا آنچه که ممکن است، حفظ نماییم. بنابراین، حوادث تهدید کننده، مهم هستند: آنها همان «اخبار مهم»، ولی نامطلوب‌اند. دو تحقیق فوق، که استانداردهای را به

● کنترل اخبار، انتشار هماهنگ شده اخبار در زمانهای خاص است. برای

مثال، چاپ اخبار «بد» در روزهای

جمعه و یا چاپ اخبار به شکلی که اخبار «خوب» اخبار «بد» را تحت الشعاع قرار دهد.

درآیند. گزارشگران غیر متخصص و عمومی هم همانند روزنامه نگاران متخصص از خطر کنترل از سوی منابع خبری در امان نیستند. اگرچه، در مقایسه با یک متخصص، یک گزارشگر عمومی قید و بند کمتری هنگام مطرح کردن سؤالاتش دارد، اما نداشتن آشنایی کافی با منبع و یا موضوع خبری نیز می‌تواند وضعیتی را به وجود آورد که در آن منبع بتواند از بی تجربگی گزارشگر بهره‌برداری کرده و اخبار را کنترل نماید. در ضمن، نداشتن آشنایی کامل با یک موضوع نیز می‌تواند به ارائه گزارشی نادرست منجر شود. بدین شکل که: «ممکن است گزارشگران، واقعه را از یک جنبه آن مطرح کنند، بدون آنکه بدانند جنبه‌های دیگری هم وجود دارد».

نگاران مقام والایی دارند. اگر چه روشهایی که در بالا ارائه شد، سازمان یافته و منظم، و در جمع آوری اطلاعات مؤثرند، اما خالی از اشکال هم نیستند. مقاماتی که به خبرنگاران دسترسی دارند، غالباً می‌توانند- به عنوان منبع اطلاعات- از مقام خود برای رفع نیازهای شخصی و یا سازمانی سود ببرند. آنها و سازمانهای روابط عمومی‌شان، غالباً تلاش می‌کنند اخبار را به نحوی پیش ببرند که افکار عمومی را زیر نفوذ قرار دهدند. این تماسها، نه تنها نویسنده را به منابع بسیار نزدیک می‌کند، بلکه یک همزیستی ناسالم به وجود می‌آورد که به سرعت استقلال خبرنگاران را از میان بر می‌دارد. تعجبی ندارد اگر بسیاری از خبرنگاران با نظریه بالا موافق نیستند. بعضی از آنها عقیده دارند که همکاری با منابع خبری، به خبرنگاران اجازه می‌دهد تا توجه دقیقی به دیدگاههای کسانی که در رأس قدرتند، بنمایند و جالبترین مسئله برای مردم، همین نظرها و دیدگاههای، و دیگر اینکه، همکاری بین خبرنگار و منبع اطلاعاتی باعث تسلط بر خبرنگار نیست.

اما با این همه، هنوز باید یک مسئله عمده را درباره «سلطه منبع» در نظر داشته باشیم و آن اینکه، اگر چه منابع ممکن است در مورد اخبار تصمیم گیرنده نباشدند، اما ممکن است آنها هنور بتوانند چشم‌انداز و دورنمایی را که خبر از آن شافت گرفته، زیر نفوذ خود در بیاورند. خطر دیگری که در این رابطه، خبرنگاران تخصصی با آن مواجهند، این نکته است که حتی اگر آنها زیر سلطه و نفوذ یک منبع درنیایند، ممکن است ضمن تماس به تدریج جذب ارزشها و چشم اندازهای منبع خبری شوند. تا جایی که منبع و خبرنگار به صورت «متحدان واقعی»

دلایل این امر، نیاز کارکنان تلویزیون به وسائل بصری هنگام کار است و در نتیجه، جمع آوری اطلاعات به شکل منظم و روزانه، کمک بزرگی به اخبار تلویزیونی است. بنا به گفته اشلیزنگر، حدود ۷۰ درصد از بولتهای خبری بسیاری براساس مطالب و موضوعاتی شکل می‌گیرند که به طور روزانه جمع آوری شده‌اند.

۳. با صحبت‌هایی که در بالا شد، شکل مهمی از «خبرنگاری همزمان» و «خبرنگاری انفعالي» مطرح می‌شود. حرفة روزنامه‌نگاری با رشد هر چه بیشتر تکنیکهای پیشرفته و پیچیده، دامنه وسیعتر و پیچیده‌تری پیدا می‌کند، و تهیه خبر را به طور فزاینده‌ای به سوی شکل انفعالي آن سوق می‌دهد. در حال حاضر، سخنرانیهای از پیش تهیه شده که در اختیار روزنامه‌ها قرار می‌گیرند، [سیستمهای] پستی، استفاده از تلفن و دیگر تسهیلات، می‌خواهند تا حدودی جایگزین جمع آوری اطلاعات در خارج از اطاق اخبار شوند. در ضمن، وجود دستگاههای ضبط خبر که شبانه روز در حال کارند، نیاز به حضور در خارج از مؤسسه را برای جمع آوری اخبار کاهش می‌دهد. و حاصل تمام اینها، روزنامه نگاری انفعالي است.

۴. از طرف دیگر، خلق حوزه‌های تخصصی و نیز خبرنگاران متخصص، تضمین کننده اندوخته دائمی و منظمی از مساد و اطلاعات است. هر یک از متخصصان، حیطه خاصی را پوشش می‌دهند: آموزش، تکنولوژی، خدمات اجتماعی. و این امر، باعث می‌شود که آنها به طور مستقیم و منظم با منابع خبری در تماس و برخورد باشند. خبرنگاران متخصص، به ویژه آنها، که در زمینه سیاست فعالیت دارند، در میان روزنامه-

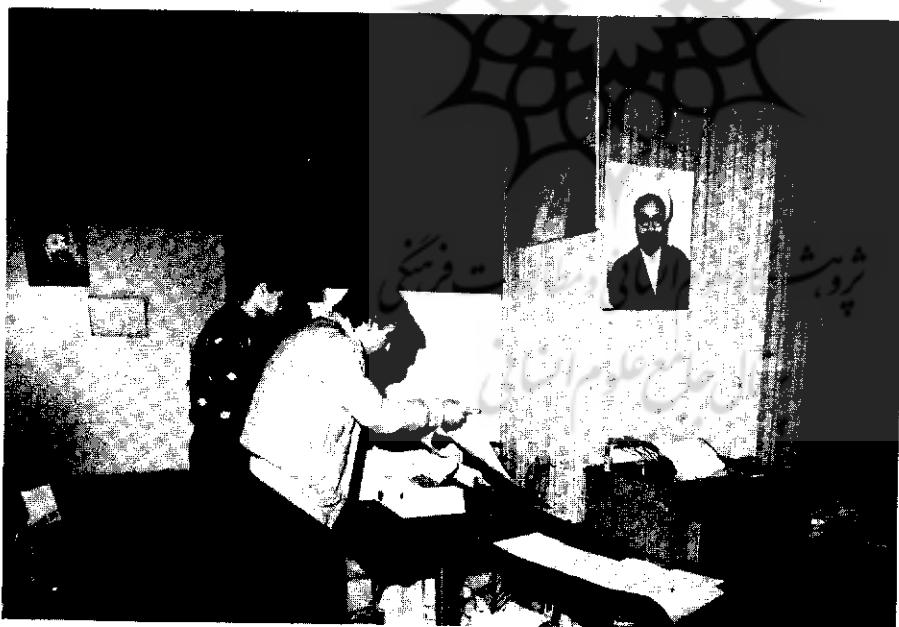
● مسئله جهت‌گیری در اخبار تلویزیونی

اگر چه اغلب بر این عقیده‌اند که اخبار، به شکل اجتناب ناپذیری تحت تاثیر برنامه‌های روزمره سازمانی، قید و بندی‌های موجود در تهیه یک برنامه و نیز ارزش‌های روزنامه‌نگاری هستند، و در نتیجه در این اخبار جهت‌گیریها و طرفداریهای وجود خواهد داشت، اما هنوز مسایلی پیرامون شناسایی علل این جهت‌گیریها مطرح می‌شوند که جای بحث و گفتگو دارند. بعضی از جهت‌گیریها غیر قابل اجتنابند؛ روزنامه نگاران مانند هر فرد دیگری برای خود عقاید و افکاری دارند و در نتیجه، نمی‌توانند حوادث را در یک شکل کاملاً عاری از هرگونه جهت‌گیری مطرح کنند. اما یک چنین نفوذها و جهت‌گیریهایی، پیش از آنکه طرفداریهای عمده و حساب شده به شمار آیند، پیامدهای غیر عمده و اجتناب ناپذیری هستند که خود سازمان خبری

ایجاد می‌کند. لانگ‌ها اولین کسانی هستند که در مطالعاتشان با عنوان چشم‌انداز بی‌نظری تلویزیون به چنین جهت‌گیریها و طرفداریهایی توجه کردند. آنها فرایندی را تعریف می‌کنند که در آن، تلویزیون جشن‌های روزمک آرتور را به تصویر در می‌آورد و در این روند، «واقعیتی» را که باید منعکس می‌کرده، تحریف و به شکل دیگری تفسیر نموده است: تصاویر تلویزیونی روی بخش کوچکی از همه ماجرا متمرکز شده است، مفسر تلویزیون حادثه را بیش از اندازه مهم جلوه می‌دهد، صدای فیلم با غربی‌شادی بسیار همراه است و تمام ماجرا در اطراف شخصیت زنرال مک آرتور دور می‌زند. آنها بی که این ماجرا را بار اول دیده بودند، برداشت‌هایی کاملاً متفاوت با «آنچه که واقعاً روی داده بود» داشتند.

اختلاف نظر میان افرادی که در محل شرکت داشتند و برداشت‌های کسانی که ماجرا را در تلویزیون دیده بودند، باعث شد لانگ‌ها دیدگاه‌های خود را پیرامون اصل و پایه این گونه جهت‌گیریها مطرح کرده و گسترش دهند. چنین جهت‌گیریهایی عمده نیستند، اما حاصل و نتیجه نیازهای تلویزیون است، به عنوان یک دستگاه سمعی و بصری که کارش ایجاد سرگرمی و تماشا در میان مردم است.

یکی از ضعفهای عمدۀ و آشکار این مطالعه، این است که لانگ‌ها فرض را بر این قرار می‌دهند که در حدود «آنچه که حقیقتاً روی داده است»، می‌توان اتفاق نظر داشت. حال آنکه در واقع این احتمال بیشتر وجود دارد که برداشت هر فرد و تفسیر وی از یک حادثه، با دیگری متفاوت باشد، این برداشت می‌تواند بر اساس عوامل فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی تغییر کند. تا وقتی که افراد در تعبیر و تفسیرها و برداشت‌هایشان از هر حادثه یا گزارش، دیدگاه متفاوتی دارند، تشخیص صحت و تصدیق ادعای جهت‌گیری در یک برنامه، کار دشواری می‌نماید. ضعف و ناتوانی در نشان دادن حوادث

● هر قدر یک حاده به «ملتهای برگزیده» و «نخبگان»
 ربط بیشتری داشته
 و «شخصی‌تر» و «منفی‌تر» باشد، احتمال خبر شدن آن بیشتر
 خواهد بود.

مطالعه دقیق سخنرانی (که هاریسون آن را انجام داده است)، شک و تردیدهای زیادی را در مورد تعبیرات گومک و تجزیه و تحلیل این مرکز ایجاد می‌کند. این نمونه خود مبین این نکته است که قضایت در مورد «جهت‌گیری» در برنامه‌های اخبار تلویزیونی چقدر پیچیده و مشکل است و دیگر اینکه، سخنرانی ویلسون و بررسی آن، بیش از آنکه پاسخهایی ارائه دهد، سؤالاتی را مطرح می‌کند. مخصوصاً برای تصمیم‌گیری در مورد اینکه «حقیقتاً چه اتفاقی افتاده است»، به یک اظهار نظر بسیاری عیوب و نقص نیاز است.

همین مشکلات را می‌توان در بحث و جدل‌های اخیری که پیرامون پوشش تلویزیونی اعتصاب کارگران معدن [در انگلستان] پیش آمده بود، مشاهده کرد. اگرچه این مثالها، مشکلاتی را که جزو جدایی ناپذیر مطالعات اخیر هستند، نشان می‌دهند، اما در ضمن بر مشکلاتی واقعی در زمینه مفهوم تئوریکی «جهت‌گیری» تأکید دارند: «جهت‌گیری» چیست؟ آیا می‌توان به شکل قابل قبول و مورد پسندی آن را معنی کرد؟ یک مطلب «بدون جهت» کدام است؟ چگونه «جهت‌گیری»، با «واقعیت» و «بی‌طرفی واقعی» ارتباط پیدا می‌کند؟ عجیب نیست اگر در این زمینه عقاید گوناگون و بسیار متضادی وجود دارد. برای هربرت گائز، «جهت‌گیری» در اخبار امری صحیح و درست است، اما به شرطی که به شکل منطقی مطرح شود. می‌توان در مورد «بی‌طرفی» اخبار قضایت کرد، اما به شرطی که با استانداردهای «عاری از هرگونه طرفداری» سبک و سنگین شوند. چنین استانداردهایی نیز مطلق نیستند. راه حل وی برای این مشکل، استفاده از دیدگاههای مختلف به عنوان ابزار کار است،

تولید» در صنعت ماشین اشاره کرده بود. به نظر مرکز تحقیقات گومک، در اخبار تلویزیون چنان این اشاره ویلسون تعبیر و تفسیر شده بود که گویی مشکل اساسی صنعت اتومبیل فقط و فقط اعتصاب است. انتقادی که در این رابطه به برنامه تلویزیون می‌شود، این است که اگرچه در این سخنرانی از اتحادیه‌ها و مدیریت، هر دو انتقاد شده، اما در اخبار تلویزیون تنها مسئله اتحادیه‌ها مطرح گردیده است. «این سخنرانی طوری در برنامه تلویزیون مطرح می‌شود که گویی تنها کارگران طرف صحبت هستند. و اشاره ویلسون به مشکلات سرمایه‌های خصوصی، از برنامه حذف می‌شود». مرکز گومک با تحقیق پیرامون سخنرانی ویلسون و چگونگی ارائه آن در تلویزیون، به این نتیجه می‌رسد که تولیدات رسانه‌های جمعی، به گونه‌ای تنظیم شده و شکل گرفته اند که تصویرشان از جهان اطراف بر بقای روابط حاکم در جامعه تأکید دارد. یعنی رسانه‌ها به رشد و توسعه روابط حاکم کمک می‌کنند و در نتیجه، «جهت‌گیری» در اخبار تلویزیون اجتناب ناپذیر خواهد بود. اما مسئله مهم در اینجا، اختلاف نظر پیرامون محتوای سخنرانی ویلسون است. این اختلاف نظر، به خودی خود، تصمیم‌گیری در مورد «جهت‌گیری» اخبار تلویزیون را مشکل می‌کند.

سوالاتی که در این زمینه مطرح می‌شوند، عبارتند از: ویلسون در سخنرانی خود یک سری موضوعاتی را مطرح کرد که وضعیت صنایع موتوری و نقش دولت در تأمین هزینه صنایعی که دچار زیان می‌شوند، از آن جمله بود. بر اساس نظریه گومک، اخبار تلویزیون فقط روی بخشی از این سخنرانی متتمرکز شده بود که ویلسون در آن به «پرهیز از قطع

به طور تمام و کمال، خود مشکل دیگری را به وجود می‌آورد. رسانه‌ها برای ایجاد ارتباط، به زبان و تصویر متکی اند. گزارش یک روزنامه، عمدها بر پایه کلمات استوار است، در حالی که اخبار تلویزیون ترکیبی از تصویر و متن «گویا» هستند.

با این همه، هم تصویر و هم زبان، تا حدودی دچار انسحراف ایدئولوژیکی هستند. بدین معنی که در هنگام تهیه و پخش اخبار تلویزیونی، اقداماتی در طول برنامه نظیر انتخاب زاویه دوربین، انتخاب کلمات، انتخاب تصاویر و.... صورت می‌گیرد که الزاماً «واقعیتی» را که قرار است از آن خبری تهیه شود، تحت الشاعر قرار داده و به انحراف می‌کشاند. این انتقاد به کار تلویزیون، باعث شده است که محققان در مورد توانایی تلویزیون در عملی کردن خواسته‌های دائمی خود و به تصویر در آوردن «واقعیت» و ارائه «بی‌طرفی واقعی» تردید نشان دهند. در ضمن، این مسئله باعث شده است که نگرانی درباره «جهت‌گیری» در اخبار تلویزیون، دوباره احیا شود. گومک انتیتیوی مطالعات رسانه‌ای دانشگاه گلاسکو، در تحقیقاتی پیرامون سخنرانی‌ها رولد ویلسون، به جنبه‌هایی از این مشکل اشاره کرده است.

در سوم ژانویه ۱۹۷۵ هارولد ویلسون نخست وزیر وقت [انگلیس]، در کلوب حزب کارگر سخنرانی کرد. این سخنرانی پوشش خبری گسترده‌ای داشت. ویلسون در سخنرانی خود یک سری موضوعاتی را مطرح کرد که وضعیت صنایع موتوری و نقش دولت در تأمین هزینه صنایعی که دچار زیان می‌شوند، از آن جمله بود.

بر اساس نظریه گومک، اخبار تلویزیون فقط روی بخشی از این سخنرانی متتمرکز شده بود که ویلسون در آن به «پرهیز از قطع

● از دیدگویی،

تولیدات رسانه‌های جمعی، به گونه‌ای شکل گرفته‌اند که تصویرشان از جهان اطراف بر بقای روابط حاکم در جامعه تأکید دارد.

معمول و متداول جمع‌آوری اخبار را با اقدامات و روابط پنهانی در هم می‌آمیزد، بسیار مورد توجه افراد خارج از این حیطه قرار می‌گیرد. با این همه، به دلیل آنکه خبرنگاران لابی در مرکز جمع‌آوری اخبار سیاسی و تهیه آنها می‌باشند، همیشه این سیستم و درست کردن آن از نظر اخلاقی، نه تنها در امر روزنامه‌نگاری، بلکه در خود سیاست دولتی هم، مورد سؤال قرار می‌گیرد. سؤالاتی در این زمینه مطرح می‌شود مبنی بر اینکه، آیا خبرنگاران لابی (خبرنگارانی که زیر نفوذ قدرتمدان سیاسی هستند) به دولت بیش از اندازه نزدیکند؟ آیا خبرنگاران متند سیاسی خیلی راحت در کنترل منابع دولت هستند؟ آیا آنها به آلات و ابزاری در تصمیم‌گیریهای سیاسی بدل شده‌اند؟

اگر چه نگرانی در مورد نقش درست و صحیح خبرنگاران متند سیاسی، مسئله جدیدی نیست، اما هنگامی که دو روزنامه ملی گاردن و ایندپندنت، خود را از سیستم جمع‌آوری اطلاعات که مدت‌ها مورد انتقاد بود، کنار کشیدند، این سیستم توجه بیشتری را به خود معطوف داشت. جدایی این دو روزنامه از این سیستم صد ساله، بخشی را در میان خبرنگاران متند سیاسی (لابی) در مورد آینده خود و نیز آینده سیستم به وجود آورد.

سیستم لابی، یک واژه کوتاه است که برای تعریف سیستم خبرنگاری سیاسی در انگلستان به کار برده می‌شود. خبرنگاران لابی که بعضی اوقات خبرنگاران سیاسی نامیده می‌شوند، از امتیاز دسترسی به مجلس عوام برخوردارند. دسترسی این خبرنگاران به مجلس - امتیازی که در سال ۱۸۸۹ به انها داده شد - و دیگر حوزه‌های مجلس عوام، در حقیقت به این معنی است

که دولت اخبار را (که بعضی اوقات نادرست هم بودند) عمداً در اختیار خبرنگاران قرار می‌داد تا با انتشار آنها، دشمن (یا خوانندگان) را گیج کرده و گول بزند. این اقدامات تازگی ندارند، اما نشان می‌دهند که چگونه صاحبان قدرت با ارائه اخبار خاص و برگزیده به خبرنگاران که به هر دلیل غالباً از این اخبار استفاده می‌کنند، دیگران را زیر نفوذ قرار داده و اداره می‌کنند. شکل دیگر کنترل اخبار، انتشار هماهنگ شده اخبار در زمانهای خاص است. برای مثال، چاپ اخبار «بد» در روزهای جمعه، و یا چاپ اخبار به شکلی که اخبار «خوب»، اخبار «بد» را تحت الشاعر قرار دهند. در سالهای اخیر، دولت محافظه کار انگلستان علاقه خاصی به کنترل اخبار از خود نشان داده است. اکنون دیگر، انتشار اخبار دقیقاً از سوی دفتر مطبوعاتی نخست وزیر کنترل می‌شود و هدف از این کنترل، نه تنها هماهنگ کردن اخبار است (که تمام وزیران نکات مشابهی را در سخنرانیهای خود مطرح کنند)، بلکه روشنی است که راه یافتن «اخبار خوب» را به رسانه‌ها تضمین می‌کند. موقفيت تکنیکهای کنترل اخبار، آشکارا بستگی به میزان توجه و علاقه خبرنگار در انتشار اطلاعاتی دارد که در اختیارش قرار گرفته است. در ضمن، این امر به حد و حدود و کم و کیف رابطه میان منبع خبر و خبرنگار مربوط می‌شود. اگر تلاش‌های صورت گرفته برای کنترل اخبار آشکار و صریح باشند، احتمال موقفيت آنها خیلی کم است. بخشی از حرفه روزنامه‌نگاری که جایگاه ایده‌آلی برای کنترل اخبار محسوب می‌شود، حوزه خبرنگاران متند سیاسی (خبرنگاران لابی)^۱ است.

سیستم لابی، به دلیل آنکه تکنیکهای

به این معنی که با استفاده از این دیدگاههای گوناگون، نظرهای «جهت‌دار» یکدیگر را نفی کرده و این روش استانداردی برای سبک و سنگین کردن یک خبر می‌شود. اما در مطالعاتی که گلدنینگ و الیوت درباره اخبار رادیو و تلویزیونی انجام داده‌اند، می‌توان به روش بسیار متفاوتی در مورد «بی طرفی»، «واقعیت» و یا «جهت‌گیری» دست یافت. تعریف آنها از «بی طرفی»، تا حدودی با نظریه پخش کنندگان برنامه‌های رادیو و تلویزیون یکی است. برای بی‌بی‌سی، «بی طرفی واقعی» یعنی: تلاش در پرهیز از جهت‌گیری در برابر هرگونه بحث و جدل و در نتیجه، ایجاد توازن در میان مسائل مورد بحث و جدل. حصول به این مرحله، از راههای مختلفی امکان پذیر است. برای مثال، خبرنگاران حرفه‌ای می‌توانند «حقایق» را جستجو کنند، صحت آنها را تأیید نمایند و در هر مورد خبری، «تمامی جوانب واقعه» را ارائه دهند. چنین مکانیزمی معمول است و خبرنگاران را قادر می‌سازد که ادعای کنندگارشایان صحیح، و عاری از هرگونه «جهت‌گیری» است. اما برای بعضی محققان، «بی طرفی» در اخبار، تنها یک خیال واهی است. آنها معتقدند که « الاخبار» این امکان را به مانع دهند که درک کاملی از اهمیت حوادث در جامعه خود داشته باشیم، بلکه این حوادث را برای ما مبهمتر و پیچیده‌تر می‌کنند».

● کنترل اخبار و خبرنگاران متخصص: خبرنگاران متند سیاسی

پوشش خبری درگیری در آتلانتیک جنوبی به خاطر جزایر فالک لند، اقداماتی را که برای کنترل اخبار صورت می‌گرفت، روشن می‌سازد. این کنترل، از این قرار بود

استناد» گرفته می‌شود، این است که خبرنگاران متقدّس سیاسی (لابی) از عباراتی کلی که منابع خبری‌شان را مشخص نکند، استفاده می‌کنند، عباراتی چون «وزیران ... هستند»، «منابع نزدیک به نخست وزیر ...»، «نمایندگان مجلس عوام...»، یک منبع موثق ... منابع آگاه و ... که عمداً منبع خبری را پنهان نگاه می‌دارد. اما این سبک کار، باعث می‌شود که خبرنگاران متقدّس سیاسی (لابی) و کارشناس، مورد انتقاد فراوان قرار گیرد. از آنجاکه این گزارشها معمولاً به شکل مبهمی نوشته می‌شوند، ممکن است برای خوانندگان دریافت این مسئله که چه کسی درست می‌گوید، اشکال ایجاد کند. به ویژه آنکه غالباً سیاستمداران می‌توانند بسیاری از این گزارشها را تکذیب کنند. انتقاد دیگری که بر کار این خبرنگاران وارد می‌شود، این است که خبرنگاران ممکن است با استفاده از این عبارات مصطلح، اهمیت منبع خبر را افزایش دهند و شایعه‌ای را به عنوان حقیقت منتشر کنند. در تمام این موارد، تا وقتی که نامی از منبع بردۀ نمی‌شود، کنترل صحّت و سقم گزارش غیر ممکن است.

در این رابطه، انتقاد دیگری که بر این سیستم گرفته می‌شود، این است که سیستم یاد شده، منبع واقعی قدرت [در انگلستان] را، و سرشت واقعی جریان جمع‌آوری اخبار و اطلاعات در مجلس عوام را، به

غالباً در صفحه اول روزنامه‌های ملی چاپ می‌شود و در اخبار رادیو و تلویزیون نیز به آنها اهمیت زیادی می‌دهند. اگرچه گزارشگران دیگر هم ممکن است به سیاستمداران و مجلس عوام دسترسی داشته باشند، اما تنها خبرنگاران متقدّس سیاسی (لابی) هستند که در خود سیستم جای دارند و جزو آن هستند.

متاسفانه، این امتیازها بخشی از یک داد و ستد سازشکارانه است: چرا که دسترسی آنها به قلب سیستم سیاسی، زمانی امکان پذیر است که گزارش‌های آنها به هیچ منبع اطلاعاتی خاصی استناد داده نشود. کار آنها بر اساس «شرایط لابی» صورت می‌گیرد. بدین مضمون که آنها نباید هرگز در مورد مرجع و منبع اطلاعاتی خود کلمه‌ای ابراز نمایند. حتی در گزارش‌های مجلملی که برای اعضای لابی ترتیب داده می‌شود، این مسئله صدق می‌کند. جلوگیری از «مشخص کردن منبع»، یکی از ابزار قدرتی است که سیستم

لابی در اختیار دارد. عقیده بر این است که ذکر نام منابع خبر باعث امتناع آنها از افشای اطلاعات بعدی خواهد شد. بنابراین، با مخفی نگاه داشتن نام منبع، خبرنگار بهتر می‌تواند اطلاعات را از زبان اعضای مجلس جمع‌آوری کند.

یکی از نتایج سریعی که از قانون «عدم

که آنها با وزیران، نمایندگان مجلس و مقامات دولتی، در یک زمینه مشترک سهیمند. این دسترسی به اطلاعات و اخباری که غالباً از سوی نمایندگان و قانونگذاران منتخب مردم به آنها داده می‌شود، آنها را صاحب موقعیتی بی‌همتا می‌کند، موقعیتی که به آنها اجازه می‌دهد به قلب سیستم سیاسی کشور دست یافته و از آن گزارش تهیه کنند.

خبرنگاران متقدّس سیاسی (لابی) از امتیاز مهم دیگری هم برخوردارند که به آنها امکان می‌دهد تا وظایفشان را راحت‌تر انجام دهند. آنها قبل از انتشار رسمی وعلنی شدن هر سند، به آن دسترسی دارند و این حق را دارند که در جلسات اعضای مجلس که در خیابان داوینیگ² و در مجلس عوام برگزار می‌شود، حضور داشته باشند. از طریق همین راههای گوناگون است که آنها قادرند اطلاعاتی را جمع‌آوری کرده و فراز و نشیبهای سیستم سیاسی و مجلس را گزارش دهند.

بنابراین، خبرنگاران متقدّس سیاسی (لابی)، مکانیزم‌های مهمی هستند که از طریق آنها، مقدار قابل ملاحظه‌ای از اخبار و اطلاعات سیاسی از دولت (و جناههای مخالف) گرفته شده و به گوش مردم می‌رسد. در حقیقت، مطالب و مقالات آنها

2. Downing Street

● اگر تلاش‌های

صورت گرفته برای کنترل اخبار آشکار و صریح باشد،
احتمال موفقیت آنها خیلی کم است.

روزنامه‌گاردین این بود که از برنارد اینگهام منشی مطبوعاتی تاچر، به عنوان منبع اصلی خبرهای سیاسی در جلسات کوتاه لابی نام ببرد. اتخاذ این تصمیم از سوی دو روزنامه معتبر، باعث طرح بحث و جدل‌هایی در مورد آینده خود لابی شد. با وجود این، سرکنی که برای تغییر در قانون «عدم استناد» به وجود آمده بود، با ۵۷ رأی مخالف در برابر ۵۷ رأی موافق با شکست رو به رو شد.

چنین به نظر می‌رسد که هنوز بسیاری از خبرنگاران متند سیاسی با این سیستم هم‌صدا هستند. زیرا احساس می‌کنند که این روش به آنها اجازه می‌دهد تا به اخبار و اطلاعات بسیار حساسی دست یابند، یعنی این اطلاعات از طریق آنها از داخل دولت به جهان خارج راه پیدا کند. بسیاری از روزنامه‌گاران، شدیداً احساس می‌کنند که امتیاز دسترسی به فرد فرد نمایندگان مجلس وزیران، غالباً باعث دستیابی آنها به دیدگاه‌های مهمی در مورد فعالیتها و اقدامات دولت و مجلس می‌شود. این خبرنگاران از این می‌ترسند که با اصلاح این سیستم، آنها در آینده، منبع اطلاعات را - که مایل است ناشناس باقی بماند - نیز اطلاعات را از دست بدهنند. حرکت برای تغییر قانون «عدم استناد» و «آشکار سازی» نه تنها به یک اصلاح قانونی نیاز دارد، بلکه محتاج تغییر در فلسفه «حضور دولت در مقام یک قیم» - که همچون پیله‌ای ماشین دولتی انگلستان را در برگرفته - نیز هست.

«این مقاله از منبع زیر ترجمه شده است:

Nevrin, Ralph: Politics, And The Mass Media In Britain,
London, Portledge, 1989, PP. 137- 162

داشت و آن را فاش نمی‌کند. به عقیده متندان، این سیستم به نوعی روزنامه نگاری کند، راحت، بسیار دردسر و از قبل «سیستم بندی شده» می‌انجامد. در این روش روزنامه‌نگاری، مجموعه‌ای از گفتارهای سیاسی از پیش آماده شده، به عنوان حقیقت مطرح می‌شوند. اما این انتقاد، جنبهٔ جدیتری هم دارد، و آن قانون «عدم استناد» به نام و مشخصات منبع است. و این سؤال را مطرح می‌کند: آیا قانون «عدم استناد» باعث می‌شود که این سیستم در معرض خطر دخل و تصرف و سوء استفادهٔ کسانی قرار گیرد که مایلند و یا قادرند به این کار مبادرت ورزند. استفاده از سیستم لابی (زیر نفوذ قراردادن خبرنگاران سیاسی) برای دست یابی به مقاصد سیاسی، نه تازگی دارد و نه امری غیر معمول است. دولتمردان سابق نیز از تکنیکهای مشابهی برای حمله به دشمنان خود - در داخل و خارج از احزابشان - سود می‌جستند و سیستم لابی به آنها اجازه می‌داد که از قبول هرگونه مسئولیتی در مقابل سخنان خود اجتناب ورزند. وجود چنین سیستمی که قانون «عدم استناد» را هم در بر می‌گیرد و به عنوان یک سلاح سیاسی هم به کار گرفته می‌شود، خود دلیلی است بر لزوم اصلاح این سیستم. کنار نهادن این سنت دیرینه، با تصمیم گرفت در این سیستم شرکت شد که تصمیم گرفت در این سیستم شرکت نکند. اگرچه این روزنامه سهم خبرنگاران سیاسی خود را حفظ می‌کرد، اما در جلسات ارائه گزارشات مجلس شرکت نمی‌جست. روزنامه‌گاردین هم همین کار را کرد، اما به شکلی که تندروی کمتری داشت. این روزنامه در جایی که امکان داشت، نام منبع خبر را درج می‌کرد. دیگر «خیابان داوینگ» به عنوان منبع مطرح نمی‌شد. هدف غایی

گونه‌ای سوای آنچه هست، جلوه می‌دهد. ابتدا آنکه خبرنگاران متند سیاسی (لابی)، وست مینستر³ (جایی که مجلس انگلستان در آن واقع شده) را به عنوان مرکز جهان سیاست قانونگذاری به تصویر در می‌آورند، و در این روند، برابری سیاسی وایت هال⁴ نادیده گرفته می‌شود.

دوم آنکه، این سیستم، تصویری از خبرنگاران متفردي به دست می‌دهد که وزیران و نمایندگان مجلس را مورد توجه قرار می‌دهند و چنان دست به تحقیق و جستجو می‌زنند و مسایل را دنبال می‌کنند که تا قلب سیاست دولت پیش می‌روند. اما واقعیت این است که این سیستم بسیار متفاوت از آن شکلی است که از ائمه می‌شود. خبرنگاران متند سیاسی (لابی)، کلی گرا هستند و در نتیجه، همیشه نمی‌توانند درباره موضوعاتی که در مورد آنها اطلاع اندکی دارند، اظهار نظر کنند. علاوه بر اینها، در حال حاضر حدود ۱۰۰ تا ۱۵۰ خبرنگار معتبر متند سیاسی (لابی) فعالیت می‌کنند و این تعداد زیاد، مانع بر سر راه خبرنگاران انفرادی در جمع آوری اخبار و اطلاعات هستند. در واقع، با افزایش تعداد خبرنگاران متند سیاسی، تمايل به جمع آوری اخبار و اطلاعات - به شکل جمعی - بیشتر می‌شود. «همین فعالیتهای جمعی محرومانه است که متندان مدرن، آن را یک پیمان گرم و صمیمانه (کارتل) بین دولت و مطبوعات می‌نامند».

در این پیمان، علاقه‌ای دو جانبی به یک داد و ستد سازشکارانه سودآور وجود دارد: خبرنگار متند سیاسی (لابی) به راحتی به اطلاعات و شایعات دست پیدا می‌کند و در مقابل، نام منبع اطلاعاتی خود را پنهان نگاه

3. Westminster

4. Whitehall